

ОСТАП ВОЙНАРЕНКО

ЗАВІЩО МОСКВА ТАК ЖОРСТОКО ПОКАРАЛА ТАРАСА ШЕВЧЕНКА?

**У МІЙ ПОКЛІН — ВЕЛИКОМУ З ВЕЛИКИХ В СТОРІЧНІ
РОКОВИНИ ЙОГО СМЕРТИ**

ОСТАП ВОЙНАРЕНКО

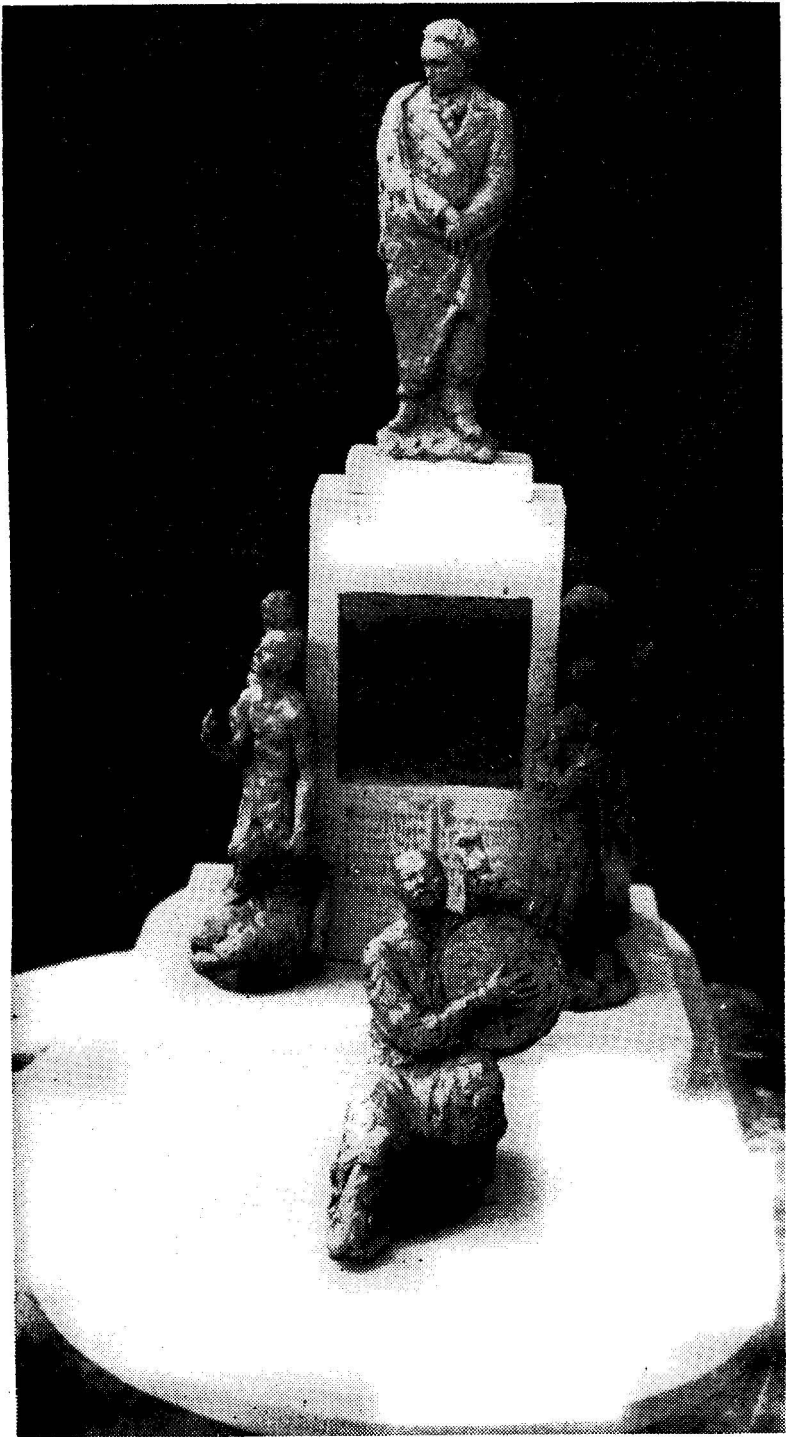
Завіщо Москва так жорстоко покарала Тараса Шевченка?

diasporiana.org.ua

У МІЯ ПОКЛІН — ВЕЛИКОМУ З ВЕЛИКИХ З НАГОДИ РОКОВИН

З друкарні “КАНАДІЙСЬКОГО ФАРМЕРА”, Вінніпег, Ман., Канада.

ЗАМІСТЬ ПЕРЕДМОВИ

Ще коли в тижневиках “Канадійський Фармер” та “Батьківщина” не скінчилось друкування цієї невеличкої праці, написаної з нагоди сторічних роковин смерті Тараса Шевченка, а вже почали надходити вельми прихильні відгуки про неї. Прикладом їх нехай послужить уривок з листа старого й заслуженого українського громадського та політичного діяча, п. М. Ч., що писав:

“З великою насолодою в душі, прочитав Вашу статтю “Завіщо Москва так важко покарала Шевченка”. Вона прекрасна й з добрим історичним підходом та оповита історичною правдою. Ваше майстерне витягнення консеквенції з нашого минулого і представлення його перед очі нинішнього читача є незрівняне. Не багато знайдеться між нашими володільниками пера під сучасну пору людей, що мали б цивільну відвагу поглянути правді в вічі. Усі вони підлабузнюються кат зна кому, тільки щоб не повісти правди і, борони Боже, не образити тих, що не мають чести” (Лист з 10 березня, 1962).

До книжечки додалося світлину з проекта пам’ятника Тарасові Шевченкові у Вінніпегу, праці Федора Ємця, одного з українських визначніших мистців скульптури, бувшого професора й завідуючого відділом скульптури Німецької Державної Академії Мистецтва в Берліні.

Постать поета з виразом обличчя не є ані зажурена, ані знеможена, лишень навпаки — спостерігаюча, рішуча, енергійна.

Постаттю сліпого кобзаря, увіковічнюються кобзарі, що були носіями гетьмансько-козацького минулого України за яким так побивався Шевченко. Рівнож постать кобзаря — це прелюдія до змісту, що репрезентує пам’ятник.

Серединний барельєф — це уява-візія поета, яку він заманіфестував у словах:

“Розвернулась висока могила,
Аж до моря Запорожці
Степ широкий вкрили;

А пороги ревуть, стогнуть,
Щось страшне співають!

Плаче Україна . . .
А тимчасом виступають . . .
Сотники, гетьмани . . .
Про Україну розказують . . .
Як Січ будували . . .
Як по синьому гуляли”.

Фронтowa постать лівобіч — козак з конаючим побратимом.
Текст — скорочений уривок з “Іржавця”:

“Кобзарі нам розказали . . . Як погнали на болота . . .
Про лютії кари, Як плакали по батькові
Як нас розпинали . . . Голодні діти . . . ”

Правобіч — постать бурсака з рушницею. До неї текст з “Не-вольника”:

“Там звичаю козацького Оттак, сину, помолимоь Богу,
Наберешся, Осідлаєм буланого
Не такого, як у бурсі . . . Та й гайда в дорогу!”

Жіноча постать. До неї текст:

“У нашім раї, на землі З своїм дитяточком малим . . .
Нічого кращого немає, І перед нею помолюся,
Як тая мати молодая Мов перед образом святим”.

Остання постать — старий козак з дитиною (натяк Шевченка про свого діда). Текст:

“Дивися, дитино, оце козаки!
На всій Україні високі могили
Начинені нашим благородним трупом . . .
Оце воля спить!”

Рослина на пам’ятнику — це пшениця, чим славляться і Україна і Канада.

Це дуже поверховний опис світлини з проекту повище згаданого пам’ятника, але й з поданого видко, що він репрезентував гетьмансько-козацьку духовість Тараса Шевченка.

На жаль, журі відкинуло цього проекту й вибрало проекта з статтю, що нагадувала звичайного собі селяха, яких все можна було бачити по наших селах. А щоб люди знали, що він уміє читати, то й дали йому до рук розгорнену книжку. Вже вхваливши того проекта, увіковічнювачі духовости Шевченка мабуть згадали, що Шевченко багато писав про козаків та про Козацтво, тож було рішено того селяха зодягнути в козацького жупана й так увіковічили співця гетьмансько-козацької слави, нічим не відзначивши його відданість гетьманському ідеалові.

На цьому й закінчуємо нашу коротеньку передмову. Додали ми до цієї книжочки світлину й вельми поверховний опис забраного проекта пам’ятника Шевченкові тому, бо чим вінніпезькі увіковічнювачі Шевченка знехтували, саме за те його так важко й покарала Москва.

Автор.

“Високо над нами підняв Шевченко поетичне світло своє і стало видно по всій Україні, куди з нас кожний мусить простувати”.

Панько Куліш

Тарас Шевченко був, є і, мабуть доки світу цього, залишиться найбільшим духовим велитнем України. Саме почерезце, либонь, нема такого українця, якому Шевченко не був би близьким та рідним. Це тому кожне наше політичне угруповання вважає Шевченка за свого. Уенерівці розглядають його за республіканця, бо Шевченко бажав Україні Вашингтона; націоналісти — за націоналіста, бо Шевченко понад усе ставив Україну; разом з цим, і уенерівці, і націоналісти, вважають, що Шевченко був проти Гетьманщини, бо окликав гетьманів “варшавським сміттям” та “московською гряззю”; а, знову ж, гетьманці, вважають, що Шевченко був лишень за Гетьманщину, бо окликав її “святою”, пророкував, що “оживуть гетьмани” та молив Бога, щоб на Україні знову “блиснула булава”. Та навіть і більшовики, відповідно переробивши “Кобзаря” й тим “підстригши” Шевченка під московську червоно-імперіялістичну гребінку, рівнож вважають його за більшовика.

Що ж це свідчить? А свідчить це те, що в Шевченка кожний може знайти те, що кому подобається. Але цим, ані трохи не вирішується справжнього державницького світогляду нашого геніяльного поета. Ми зможемо належно зрозуміти його державницьку духовість хіба тоді, коли усвідомимо, чому саме Москва так жорстоко покарала Шевченка.

Різні дослідники життя Шевченка по різному про це пишуть. Одні гадають, що люта кара спала на нього тому, що він бажав волі закріпощеному й нещодавно вільному козацькому народові України. Проте й серед самих Москвинів не бракувало таких народніх поетів, що бажали волі також і закріпощеному московському народові, але нікого з них аж так не каралось, як було покарано Шевченка.

Знов інші дослідники вважають, що Шевченка так жорстоко було покарано за те, що він належав до потайного “Кирило-Методіївського Брацтва”, яке ширило думку про потребу спільної для всіх слов'янських народів держави, в якій Україна мала б бути рівноправним членом. Але ж до того Брацтва належали й інші козацькі нащадки, але жодного з них не було аж так жорстоко покарано, як Шевченка.

Ще інші гадають, що Московщина так жорстоко помстилась на Шевченкові тому, що він писав за гетьмансько-козацьку славу України. Але ж були й інші поети й письменники, що писали за наше рідне гетьмансько-козацьке минуле! Тож чому така кара впала на голову Великого з Великих і Славного зі Славних синів України — на Тараса Шевченка?

Щоб належно відповісти на це питання, треба перегорнути сторінки нашої історії далеко взад, в часи старої гетьмансько-козацької доби.

Вже після Гетьмана Івана Мазепи над Гетьманщиною нависли чорні хмари. Її автономне життя все більше обмежувалось. Однак Москва ще побоювалась потенційної гетьмансько-козацької потужності й тому не відважувалась остаточно скасувати Гетьманщину. До цього дійшло вже за цариці Катерини Другої, яка й доконала її своїм наказом з 1764 року. В нім вона писала, що: “В Малоросії, як гетьмана не буде, **треба пильнувати, щоб і думати про нього забули**” (Підкреслення — О. В.).

Вже за кілька десятків років, горда козацька старшина, обдарована дворянськими грамотами та маєтками, це вже не була козацька верхівка волелюбної козацької нації, лишень помосковлені поміщики-дідичі. А ще нещодавно, вільне, як степовий вітер, рівно ж скасоване українське козацтво, тепер вже було невільником-кріпаком. Все більш затихала його колишня козацька слава й на козацьких землях запанувала мертва тиша спокійно лежачої в труні Гетьманщини . . .

І ось саме тоді, коли на Україні все принишло, все вщухло й коли здавалось, що бажання цариці Катерини здійснились, і, на Козацькій Землі, вже навіть і **думати забули** за гетьманів — нараз, серед тієї мертвої тиші, як грім з ясного неба, прогремів пророчий голос Шевченка: **“оживуть гетьмани!”**

І сталось чудо! Приспані добробутом та “московською блекотою”, почали будитись нащадки колишньої старшини до чину, до праці для відродження гетьмансько-козацької слави! Полум’яним запалом, яким пройнятий майже кожний рядок невмирущого “Кобзаря”, Шевченко, либонь, міг би збудити й мертвого! Та й значно пізніше, вже в нашу добу, чи був коли такий читач “Кобзаря”, в уяві якого не повставали б образи нашого козацтва та наших гетьманів у їхнім блиску та славі!!!

Хтось може повісти, що Шевченко й ганьбив гетьманів. А, да-дебі, ганьбив! Та ще й як! Він без жалю та милосердя картав тих з них, що **замість служити Україні**, служили Москівщині та Польщі! Хоча не в одного з тих гетьманів вже й кістки зітліли, Шевченко не вгляднював, що вони мертві, але, як безкомпромісовий патріот, він ганьбив їх за їхні злочини, що спричинювали неволю України!

Шевченко гостро паплюжив їхню пам'ять, окликаючи їх “московською гряззю” та “варшавським сміттям”!

Ніхто й ніщо не в стані злагодити гніву нашого Пророка до тих гетьманів, що ворогобили проти державних інтересів України, а службою Москві та Польщі, **скріплювали** панування сусідів над “козацьким людом”.

Який контраст з нашим часом, коли, Боже борони, писати щось недобре проти тих мертвих політичних діячів, що допустились великих державних злочинів?!

Від Шевченка перепало навіть і найславішому гетьманові Богданові Хмельницькому, за його вимушену тяжкими обставинами “Переяславську Умову”. Хоча після неї Україна і Московщина мали мати лишень **спільного** царя.

Та що казати за Хмельницького, пам'ять якого картав Шевченко, коли він готовий був проклясти й самого Бога, що допустив до знищення так дорогої йому Гетьмансько-Козацької України.

Але є **незаперечною правдою**, що Шевченко **ніде й ніколи** не картав гетьманів лишень за те, **що вони були гетьмани**. Рівнож **ніде й ніколи** Шевченко не картав і Гетьманщину, **як таку**. Більш того, вживаючи вислову Шевченка, Гетьманщина для нього є “**святая**”. Для нашого геніяльного поета, Гетьманщина — це, далєбі, його **душа і тіло!**

За те, як **гостро** картав Шевченко тих наших земляків, що **нехтували** гетьмансько-козацькими традиціями України, а захоплювались **чужими ідеями**, чи, вживаючи слів Шевченка — “современними огнями!”, якими їх прихильники намагались “просвіщати материнські очі” **козацької** Матері-України.

Разом з цим, Шевченко, голосом люблячого батька, кликав козацьких нащадків **любити** один одного, благав “єднатися” та “брататися”. А понад все, часто упоминався за “козаків”, за “Козаччину”, за “гетьманів” та за “Гетьманщину”.

Чи ж могла Московщина толерувати пропаганду його вогняної віри в те, що ще “**оживуть** гетьмани”, коли вищий провід Московської Імперії бажав, “**щоб в Малоросії й думати забули**” за гетьманів. Певно що ні! Бо ж “Шевченко **проголошував славу** гетьманському правлінню” й у своїх віршах сів думки “**про вигадане блаженство** гетьманщини” та “про можливість існування України, **як окремої держави**”. Це так граф Орлов, в своїм листі до царя Миколи Першого, попереджав його про Шевченкове небезпечне писання.

Але повісти, що Шевченка було так важко покарано лишень за те, що в своїх віршах оспівував гетьманів — то значило б повісти лишень частину причини його провини перед московськими можновладцями.

Ось, на еміграції, рік-річно, на святах Шевченка рівнож співають про те, що “оживуть гетьмани” та що й “блисне булава”... Але від того співу Москві ні болять, ні свербить! Чому? А тому, що, як правило, на тім самім співанню, в яким повторюється **палка віра й надія Шевченка, все й кінчиться**. Бо лишень невелика частина української еміграції працює для здійснення гетьмансько-козацького ідеалу співця гетьмансько-козацької слави.

Ні! Треба припускати, що самого оспівання гетьмансько-козацького минулого, було ще замало для того, щоб Шевченка не лишень заслати в Закаспійську пустелю, але ще й заборонити йому писати. Було щось важливішого й за те, що Шевченко висмівав царя й царицю. Саме про те **важливіше** посвідчив, на суді братчиків, член “Кирило - Методієвського Брацтва” — Андрій Андрузький, кажучи що Шевченко був у Братстві **“непоміркованим представником української партії, що мала на меті відбудувати Гетьманщину”**.

Щоб це важливе свідчення глибше вбилося в тямки кожному, хто чита ці рядки, повторюємо його ще й подруге. Отже Шевченко був у Братстві — **“непоміркованим представником української партії, що мала на меті відбудувати Гетьманщину”** (Проф. Павло Зайцев, один з найбільших шевченкознавців нашої доби).

Це саме ці заміри Шевченка багато й спричинились до тяжкого покарання Шевченка. Бо хіба Москва могла толерувати, крім оспівувань гетьмансько-козацького минулого України, ще й заміри Шевченка — відбудувати Гетьманщину?! Але навіть і це ще не дає належної повноти причини його тяжкого покарання.

Хоча як багато промовля слово “Гетьманщина”, без якої, по татарській неволі, державне життя нашого козацького народу могло світити пусткою, але самий зміст слова “Гетьманщина”, може бути **всіляким**. Була ж Гетьманщина Богдана Великого, що не лишень окликав, але й вважав себе **Самодержцем Руським** і була Гетьманщина його джури, Івашка Брюховецького... Була Гетьманщина Івана Мазепи, що взорувався на французького короля Людовика 14-го й плянував зробити її сподкоємною в роді свого небожа полковника Андрія Войнаровського і була Гетьманщина польського підніжка Павла Тетері . . .

Яку ж саме Гетьманщину плянував відбудувати Тарас Шевченко? Щоб дати, по змозі, найближчу до правди відповідь, треба перегорнути сторінки нашої історії далеко взад — в часи старої Гетьмансько-козацької доби.

Як відомо, наш Козацький Нарід був волелюбним народом. Це було добре й зле. Добре, бо з тією прикметою, кожний козацький старшина, особливо ж, як він був ще й полковником — все мав нагоду зробитись гетьманом. А зле, бо вибори гетьманів часто по-

вертали Україну в братовбивчу війну та анархію, з якої користала Варшава чи Москва або одна й друга.

Тепер часто вважають, що вибрані гетьмани були президентами, а Гетьманщина — республікою. Але це, далєбі, не відповідає історичній правді. Справжні президенти вибираються всенароднім голосуванням, а гетьманів не вибиралось не лишень усім українським народом, а не вибиралось його й усім українським козацтвом, ба, часом, навіть і не всією козацькою старшиною. Історія знає навіть такі випадки, що гетьманів обиралось, чи краще повісти, проголошувалось якою парою десятків козацьких старшин. Таке робилось за прикладом польської шляхти, що вибирала своїх королів-монархів. Отож, і наші гетьмани були фактично вибираними чи проголошуваними козацькими монархами, хоча того слова й не вживалось, але вони ніколи не були президентами.

Одним з найбільших виразних козацьких монархів був гетьман Богдан Хмельницький. Як відомо, московський цар Олексій Михайлович, сучасник нашого великого гетьмана, окликав себе “самодержцем”. Богдан Хмельницький, мабуть щоб підкреслити свою монархічну рівність з московським царем, рівнож окликав себе “самодержцем руським”. І він, далєбі, ним був.

Його залізна рука, з якою гетьман Богдан чинив суд і розправу над ворохобними старшинами — свідчать, що Хмельницькому не бракувало навіть і деяких первнів диктатора-вождя. Саме за такого його й мали в західній Європі, бо в латинській мові окликали його, як *dux cosacorum*, тобто — козацький вождь.

Це за Хмельницького склалась козацька пісня, в якій співалось:

“Тимто і стала по всьому світу
Страшенная козацькая сила,
Що в нас, панове-молодці,
Була воля і дума єдина!”

Але найважливішим, що є потрібне для справжнього зрозуміння тяжкого покарання Шевченка є те, що Хмельницький був отим **першим гетьманом**, що зрозумів до чого доводили Україну вибори гетьманів. Це тому, розпочинаючи спадкову козацьку монархію в своїм роді, він, **без будьяких виборів**, передав булаву своєму синові — гетьманичові Юрасеві. А перед тим, від свого військового писаря (це був уряд козацького канцлера), Івана Виговського, взяв присягу, що він не буде зазіхати на булаву його молодого сина. Ось так Хмельницький фактично відновив перервану татарами монархічну традицію Велико-Княжої Держави та Галицько-Волинського Королівства.

Як відомо, Виговський присягу зламав, зрадивши заповіт Великого Гетьмана й, частиною козацької старшини, був обраний гетьманом. І те, чого боявсь Богдан Хмельницький — сталось. Хоча

гетьман Виговський був великим українським патріотом, але й найбільшого патріотизму ще замало, щоб збудувати, а особливо закріпити державу.

Не встиг Виговський хопитись булави, як нараз з'явилися інші претенденти на булаву, а саме: полковник Золотаренко, полковник Сомко, полковник Пушкар, полковник Цицюра і навіть джура Хмельницького, що пуцував йому чоботи та подавав коня — Івашко Брюховецький.

Ось так розпочалась жаклива боротьба між претендентами на булаву, а з нею розпочалось поспільне винищування та пролиття крові, зведеного на манівці козацького народу. Це тоді Сомка вбив Брюховецький, Брюховецького вбив Пушкар, Пушкаря вбив Виговський, а Виговського вбили поляки . . .

Гетьман Іван Мазепа розумів причину трагедії, в яку повертали Україну вибори гетьманів, а тому плянував іти за прикладом Хмельницького. Він мав передати булаву, без виборів, своєму небожеві, полковникові Андрієві Войнаровському. Москва, що так боялась монархічного гетьманства й, бажаючи не допустити до нього, схопила перебуваючого тоді на еміграції Войнаровського й вивезла його на Сибір, де він і помер.

Вже після смерті гетьмана Мазепи, над Гетьманщиною нависли чорні хмари. Її автономне життя все більш обмежувалось. Але Москвіщина, поволі все більш позбавляючи прав гетьманів, однак ще не відважувалась остаточно скасувати Гетьманщину. До цього прийшло більш як півсторіччя пізніше.

Трагедію виборного гетьманства розуміли й інші гетьмани, але того не бажав розуміти загал козацької старшини. Чому? Одною з найчільніших причин було те, що з заіснуванням монархічної Гетьманщини, зачинялись раз і на все двері амбітним козацьким старшинам до булави. І лишень аж за гетьмана Кирила Розумовського, вже й козацька старшина, на жаль, запізно зрозумівши велике нещастя, в яке повертали Україну вибори гетьманів, не лишень погодилась, щоб булава залишалась в роді гетьмана Кирила Розумовського, але й сама, з власної ініціативи, вислала делегацію до цариці Катерини Другої, щоб вона на все затвердила булаву в роді Розумовських.

Про це пише проф. Олександр Оглоблин в таких словах:

“Проект петиції козацької старшини дуже цікавий, як безпечний показник того, що певні кола української старшини, шукаючи порятунку для українського державного корабля, звернулись до старого пляну організації спадкової, на династичних засадах побудованої влади в Україні” *).

*) “Династична ідея в державно-політичній думці України - Гетьманщини 17 - 18 ст.”. Квартальник “Державницька Думка”. Ч. 4, 1951. Філядельфія.

Саме ця петиція так налякала правлячі кола Московської Імперії, що вони не лишень відмовили делегації козацької старшини в її проханню, але не дали Гетьманові Розумовському навіть й померти гетьманом, бо скасували й ту безпечнішу для Московщини виборну Гетьманщину. А касуючи її, цариця Катерина Друга, як вже повище згадувалось, в своїм наказі написала, що: “В Малоросії, як гетьмана не буде, треба пильнувати, щоб і думати про нього забули”.

Не один з читачів, перечитавши цей розділ, може спитати: по що цей екскурс у наше давно минуле, бо ж який стосунок воно має до заголовку “Чому Москва так важко покарала Шевченка?” Відповідь проста: повіджене в нім було добре відоме Шевченкові не лишень з народніх переказів, але й перечитаних ним книжок. Треба сказати, що наш геніяльний поет милувався в книжках і мав свою власну чималу книгозбірню. Серед її книжок, що були розкидані по всіх кутках його покою, було три томи “Літопису” Самійла Величка, Літопис “Самовидця”, “Літописний Опис України” Рігельмана, “Опис Козацького Народу” Симоновського, “Історичні Твори Про Україну й Українців” Міллера, “Коротка Історія Хмельниччини”, “Історія Русів”, “Нарис Історії України-Руси” Смирнова, “Літопис Грабянки”, два томи історичної монографії Костомарова “Богдан Хмельницький”, твори Квітки, “Чорна Рада” Куліша та інші книжки (за д-ром Григором Лужницьким).

Така велика кількість історичних матеріалів стверджує, що Шевченко відав за наше минуле таким, яким воно справді було. Його знання спричинилось до його гетьмансько-козацького ідеалу, здійснення якого Шевченко так палко бажав. І мабуть не знайдеться такого чесного українця, який повів би, що Шевченко був проти Гетьманщини, як такої. Але поставити на тім крапку, то значило б не сказати всієї правди за державницький світогляд, що так тяжко заважив на його життя.

Якої ж саме Гетьманщини бажав Шевченко українському народові та пророкував її прихід? Чи бажав він виборної чи спадкової, монархічної Гетьманщини? Відповідь на ці питання можуть допомогти більш належно зрозуміти, чому Москва саме так жорстоко покарала Шевченка.

Де ж і в кого шукати відповіді на це важливе питання і в наші часи, бо від його вирішення може залежати наше стає або метеором перелітаюче наше державне життя в майбутньому.

Як соняшник повертається до сонця, так і всі ми мали б повертатись до сонця **нашої рідної й ні в кого не позиченої правди** — до Тараса Шевченка і в нього шукати відповіді. Ту відповідь ми можемо знайти лишень в **нашій національно-державницькій евангелії** — в його невмирущім “Кобзарі”.

Напевно кожний читаючий ці рядки пригадує алегоричний вірш Шевченка — “Сичі”. Свідомо чи несвідомо, але це в цій віршу, наш поет-геній виявив своє політично-державницьке “вірую”.

В тім віршу розповідається, як до гаю, на раду, злетілися сичі. З якою метою? А злетілись вони для того:

“Щоб бідне птацтво заступить
Орлине царство затопить
І геть спалить,
Орла ж повісить на тичині
І при тій годині
Республіку зробить”.

Яких же птахів вибрав Шевченко, що мали б творити республіку й вішати орла — короля цілого птацтва? Орла, що так прихильно оспівуваний в безлічі наших народніх і історичних пісень та козацьких дум, а зокрема здебільшого й в творах самого Шевченка!

Для творення республіки, Шевченко вибрав хижих птахів — сичів, якими бридиться й не любить наш нарід. Бо ж після його одвічних вірувань, коли сич кричить на хаті, то в ній хтось помре...

На чийому ж боці симпатії Шевченка? На боці орла, чи сичів, що хотіли його вішати й республіку зробити?

Щоб відповісти на це питання, зупинімось хочай би лишень над Шевченковими “Гайдамаками”. Вже з них одних можна бачити, що не сичі, лишень орли, либонь, були улюбленими птахами Шевченка. Пригадуєте його:

“Літа орел, літа сизий
Попід небесами,
Гуля Максим, гуля батько
Степами, лісами.

Ой, літає, орел сизий
А за ним орлята.
Гуля Максим, гуля батько,
А за ним хлоп’ята”.

Де ж, в яким саме місці “Кобзаря”, Шевченко, хоча раз писав би ось так славно за сичів, як він, як правило, що не без виїмків, писав за орлів? Чи хто хоч на хвилину може уявити, щоб Шевченко міг прирівняти запорожця Максима Залізняка до “сича”, що з “сичатами” літав “попід небесами”?!

На чийому ж боці симпатії Шевченка, на боці піднебесних орлів, чи на боці сичів, що віщують людям про смерть та які, як ті злодії, що діють вночі — злетілись робити республіку та вішати орла? Нехай кожний, хто чита ці рядки, й не боїться правди — нехай сам собі відповідь на це питання.

Коли мати на увазі, що після Шевченка, гетьмани оживуть “в золотім жупані”, а знову в іншому місці, що “гетьмани” є “всі в золоті” та що на Україні знову “блисне булава” — Шевченко був, далекі, проти республіки. Бо навіть і найбільші її прихильники, що читають ці рядки й при найбільшій їхній увазі, аж ніяк не можуть уявити президентів, щоб вони були “всі в золоті” та ще й в “блеску булави”.

Правда, тепер, либонь, на світі більш республік, як було за Шевченка, але де ж ті президенти, що вдягались би в золоті шати?! Все це може хіба свідчити про те, що Шевченко аж ніяк не уявляв собі гетьманів, як президентів, лишень як володарів-монархів, що, й зовнішньо, мали б мальовничо репрезентувати найвищий маєстат Українського Народу!

Тут вже не зупиняємось над фактом, що всенький “Кобзар” Шевченка переповнений словами про Гетьманщину та гетьманів, бо згадав за це аж 57 разів. Але ніде й ані єдиного разу не написав слова “президент”, так ніби для Шевченка президенти й взагалі не існували. Але, у йменню правди, треба сказати, що він однісінький раз згадав, як писалось вище, за республіку, яку мали б творити нічні віщуни смерті — сичі . . .

Хтось може повісти, що Шевченко згадував за Вашингтона. А згадував! Він, далекі, питає у “Кобзарі”, коли ж і Україна діждеться свого Вашингтона. Так! Шевченко справді бажав, щоб на Україні з’явивсь такий бойовий вождь-патріот, як генерал Вашингтон, що виграв би збройну боротьбу над нашою колоніяльною владою. Та й хто з поневолених народів не бажав би мати доброго військового проводаря?!

Шевченко вірив, що й ми колись діждемось свого Вашингтона, що визволить Україну. Але Вашингтон був для нього передусім визволитель. Бо коли б Шевченко бажав Вашингтона, як президента, то хоч би раз де впімнувся за нього, як президента. А вже зовсім би не писав так багато за гетьманів, що були вибираними монархами й не одягав би їх в “золоті жупани”. А вже ніяк не кпив би з республіки, про що скажу нижче.

Та припустімо, що згаданий уривок з віршу “Сичі” хтось інтерпретував по іншому й висловив сумнів, що Шевченко бажав Україні Гетьманщини-монархії. Таких відсилаємо до “Дневника” Шевченка, в яким сам Шевченко спростовує таке припущення, бо кпить з республіки. Шевченко пише в нім:

“В родині Михайла Семеновича (Щепкина — відомого актора) не заведено врочистого обряду і не призначено часу на розговіння. Коли хто хоче! **Республіка!**” (Підкреслення — О. В.). Вже самим цим свідченням, Шевченко, немов печаткою скріпив свою палку

віру в гетьмансько-козацький ідеал України в його монархічній, а не в республіканській формі.

Коли ми зрозуміємо, пощо Москва скасувала Гетьманщину саме за Гетьмана Кирила Розумовського, що мав започаткувати в своїм роді династію Розумовських, тобто започаткувати монархічну Гетьманщину — шойно тоді, у всій повноті, зрозуміємо, чому Москва так жорстоко покарала Шевченка, що рівнож бажав Україні монархічної Гетьманщини. Бо саме в монархічному Гетьманстві, Московщина і в давні, і в наші часи, бачила велику небезпеку для існування Московської Імперії. Недурно ж, за Гетьманщини-монархії, і в наші часи, і білі, і червоні москвини творили змови на гетьмана Павла та підкидали бомби під гетьманський палац (За проф. Дмитром Дорошенком).

Ніхто інший, як сам Ленін, коли, в 1918 році прийшло до відновлення Гетьманщини-монархії, казав до петроградських робітників, що коли Гетьманщина втримається, то Росія “повернеться в кордони Московського Князівства з 15-го сторіччя”. А ще за царських часів, добре це розумів славний, і тепер промовчуваний, український націоналіст Микола Міхновський, що на своїх потайних лекціях в Харкові, для гімназійної та студентської молоді, казав, що “добре було б для України, якби в Росії була республіка, а на Україні монархія”. Це рівно ж був Міхновський, що в 1917 році, коли вже не стало царя, на скликанім ним Українським Військовим З’їзді, плянував проголосити гетьмана. Коли ще тоді не дійшло до відновлення Гетьманщини, то це треба завдячувати Володимирові Винниченкові та його підручним соціалістичним діячам . . .

Тож знала царська Москва, що робила, коли так тяжко покарала Шевченка. Знала й большевицька Москва, що робила, коли відповідно спрепарувала для своєї користи Шевченкового “Кобзаря”. Але чи знаємо ми, що робимо, коли, навіть в сторічні роковини смерти Шевченка, ще й далі відвертаємось від його гетьмансько-козацького державницького шляховказу?! Та це вже інша тема. Скажу хіба, що Шевченко свій гетьманський ідеал не відсепаровував від козацького. Він знав про те, що “як отарі без чабана, так козацтву без гетьмана”. Напевно знав Шевченко й другу стару козацьку мудрість, що “без гетьмана й козацтво гине”. То ж не дивота, що такі слова, як “козак”, “запорожець”, “козацтво”, “козацький” — написав у своїм “Кобзарі” понад 200 разів. А коли мати на увазі, що слово “українець” Шевченко не згадав в нім ані однісінького разу й самого себе називає “козаком” (вірш “Ляхам”) — це є незаперечним свідченням про його відданість ще й козацькому ідеалові.

На похоронах Тараса Шевченка, член Кирило-Методієвського Брацтва, Панько Куліш, прощався з ним такими словами:

“Шевченко наш поет і перший історик; Шевченко перше всіх запитав наші німі могили, що вони таке, і одному тільки йому дали вони ясну відповідь; високо над нами підняв Шевченко поетичне світло своє і стало видко по всій Україні, куди з нас кожний **му-сить простувати**. Це вже не кобзар, а національний пророк, я вічний Ваш дух невмірущий”. (Підкреслення—О.В.)

Коли Шевченко є наш “дух невмірущий” і коли Шевченко є нашим “національним пророком”, що має вивести нас до обітованої землі, до всім нам дорогої Матері-України — **ми не сміємо відкидати справжнього змісту його духового провідництва!**

Ми маємо, вживаючи вислову Куліша, “простувати” за його державницьким шляховказом, про який більшість української патріотичної преси мовчить, тобто — за гетьмансько-козацькою наукою Шевченка або не вважати його за свого Пророка. Бо саме за його гетьмансько-козацький державницький ідеал, Москва так жорстоко й покарала Шевченка.

К і н е ц ь .